

11. Закон України "Про рекламу" від 3.07.1996 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
12. Закон України "Про телебачення і радіомовлення" від 22.10.1997 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
13. Цитовський А. Телевізійний як соціальний ін-т : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: Університет внутрішніх справ. – Харків, 1999. – 35 с.
14. Коломієць В.П. Телеканал як об'єкт маркетингу. – М., 2003. – С. 37, 40.

Тымець О.А., Козак П.З., Бець М.Т. Проблемы развития рынка телевизионной рекламы в Украине

Рассмотрены научно методические принципы и нормативно законодательная база функционирования рынка телевизионной рекламы в Украине, перспективы создания благоприятных условий для эффективного развития рынка телевизионной рекламы, регуляции отношений между ее субъектами, определения приоритетных направлений усовершенствования этой деятельности в нашем государстве.

Ключевые слова: рынок, реклама, научные исследователи, спонсорство, телевизионный канал, прямая реклама, телевидение.

Tymets O.A., Kozak P.Z, Bets' M.T. Problems of market of televisional advertising development in Ukraine

Resume. In the article scientifically-methodical principles and normatively legislative base of functioning of market of the televisional advertising are considered in Ukraine, prospects of creation of favourable terms for effective market of the televisional advertising, adjusting of relations development between its subjects, determination of directions of priorities of improvement of this activity in our state.

Keywords: market, advertising, scientific researchers, sponsorship, televisional channel, direct advertising, television.

УДК 330.131.7:658.589:621

*Доц. Л.І. Чернобай, канд. екон. наук;
асист. В.Ю. Харчук; студ. В.Ю. Харчук – НУ "Львівська політехніка"*

**ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ РИЗИКУ НОВОВВЕДЕНЬ
У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ**

Розглянуто питання розвитку теоретичних положень процесу планування ризику нововведень на підприємствах машинобудування. На основі узагальнення наукової літератури, присвяченої питанням планування, набуло подальшого розвитку планування ризику нововведень та, на цій основі, виділено його особливості.

Ключові слова: ризик нововведень, планування ризику.

Актуальність проблеми та її зв'язок із важливими науково-практичними завданнями. Забезпечення сталого розвитку діяльності машинобудівних підприємств у мінливих умовах сьогодення потребує як розроблення та використання нововведень, так і формування своєчасного та адекватного реагування на непередбачувані загрози, які супроводжують цей процес. Сукупність загроз довіллю окреслює таке явище, як ризик. Основними характеристиками такого явища є багатоваріантність проявів, імовірнісна природа, динамічний розвиток. З огляду на зазначене, стає зрозумілим, що його неможливо повністю уникнути чи передбачити. За таких обставин виникає потреба у належному управлінні ним. Важливим етапом в управлінні ризиковим явищем є його планування, тобто розроблення плану заходів реагування на наслідки настання такого явища. Однак кожен з існуючих видів ризику має певні специфічні характеристики, що, як наслідок, визначатиме певні особли-

ві риси планування. У процесі проектування та розроблення наукомісткого продукту виникає ризик нововведень [6, с. 34], під яким ми розуміємо економічне явище, яке виникає внаслідок настання непередбачуваної події та результатом якої є відхилення від мети, отримання додаткових втрат чи додаткових можливостей у процесі розроблення нововведень. Саме забезпечення належного планування ризику нововведень забезпечує не лише безперебійне розроблення нововведень підприємствами та уникнення "проблемних ділянок", а й сприяє полегшенню орієнтуванню суб'єктів господарювання у середовищі невизначеності.

Аналіз останніх наукових досліджень з досліджуваної проблеми та визначення невирішених питань. На основі аналізування наукової літератури [1-4] на предмет управління ризиком, можемо підсумувати, що провідні дослідники розглядають управління ризиком як визначений процес, який передбачає послідовне виконання певних етапів. Варто зауважити, що більшість науковців у цей процес включає різну кількість етапів, але обов'язково розпочинається він з ідентифікації ризику, далі – якісний та кількісний аналіз і завершується формуванням набору методів впливу на нього.

Однак зазначений підхід до управління ризиком вносить певну плутанину, оскільки стає не зрозумілим, яке його місце в управлінських процесах підприємства загалом та на якому етапі здійснюється прийняття управлінських рішень.

Мета роботи. На основі вивчення літературних джерел стосовно управління ризиком виокремити необхідність планування ризику з погляду функціонального підходу, а також розглянути особливості планування ризику нововведень у діяльності машинобудівних підприємств.

Викладення основного матеріалу дослідження. Вирішення означеної проблеми можливе в разі застосування функціонального підходу (технології менеджменту) [5, с. 45], суть якого полягає в тому, що управлінський процес здійснюється через виконання функцій менеджменту. Згідно із постулатами цього підходу [5, с. 47], за ознакою місця у менеджменті виділяють загальні функції, а саме – планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання, які беруть участь у будь-яких управлінських процесах, і конкретні – за допомогою яких здійснюються певні види управлінських процесів. Тобто, управління ризиком є конкретною функцією менеджменту, яка реалізується за допомогою зазначених вище загальних функцій менеджменту. Таким чином, управління ризиком реалізується на таких етапах:

- планування, яке полягає у встановленні цілей управління ризиком, аналізуванні середовища функціонування досліджуваного підприємства, аналізуванні ризикоутворювальних чинників, якісному і кількісному оцінюванні ризику, прогнозуванні майбутніх рівнів ризику та формуванні альтернативних сценаріїв реагування на розвиток досліджуваного ризику;
- організування відповідного підрозділу ризик-менеджменту, що охоплює набір спеціалістів відповідної кваліфікації, делегування повноважень та визначення відповідальних осіб;
- мотивування працівників, яке передбачає формування системи матеріально-психологічного стимулювання, запровадження соціальних гарантій та спону-

кання ризик-менеджерів до досягнення особистих цілей та цілей підприємства;

- контролювання, що полягає у фінансово-економічному аналізі всієї діяльності підприємства, виявленні відхилень в аналізованих показників та рівнях ризику, співставлення поточних значень вимірників ризику з їхніми прогнозними значеннями та визначення потреби у коректуванні виявлених відхилень;
- регулювання – усунення відхилень у значеннях показників ризику, діяльності підрозділу ризик-менеджменту, виявлених під час контролювання.

Доцільно зазначити, що аналізування наукової літератури [1-4, 6] на предмет управління ризиками та результати виконаних досліджень діяльності машинобудівних підприємств свідчать, що труднощі пов'язані з управлінням ризиками значною мірою зумовлені неефективним плануванням ризиків. Тому потрібно зосередити дослідження на цьому аспекті управління ризиками.

У науковій економічній літературі [5, с. 50] під плануванням як загальною функцією менеджменту розуміють вид управлінської діяльності (трудових процесів), який визначає перспективу і майбутній стан організації. Стосовно планування ризиків, то результати узагальнення літературних джерел [1-4] та здійснені дослідження на предмет планування ризиків у практичній діяльності машинобудівних підприємств, дають підстави стверджувати, що хоч і є певні напрацювання в цій царині, однак вони мають поверхневий характер. Більшість українських науковців [3, 4] пропонують виокремлювати планування реагування на ризики, як один з етапів системи управління ризиками. Однак, певні російські науковці, зокрема І.А. Бланк [1, с. 100], виокремлює ризик-планування, що полягає у розробленні системи фінансових планів і планових показників, котрі відображають основні управлінські рішення щодо нейтралізації різноманітних видів ризиків у процесі їх розвитку в майбутньому періоді.

Особливе значення планування ризику нововведень пояснюється тим, що саме воно забезпечує інтеграцію усіх ресурсів та процесів на машинобудівному підприємстві, поєднує його структурні підрозділи та спрямовує на досягнення поставлених цілей. Саме коректне планування ризику сприяє поєднанню в єдине ціле внутрішнього і зовнішнього середовищ, посилюючи його адаптивність, гнучкість та конкурентоспроможність.

Для формування дієвого планування ризику нововведень доцільно враховувати як особливості здійснюваного виду діяльності, так і специфічні умови машинобудування:

- невизначеність та мінливість довкілля ускладнює орієнтування підприємства та зумовлює потребу в розробленні відповідної спрямованості його розвитку. Планування є засобом, яке на основі аналізування чинників внутрішнього і зовнішнього середовищ, дає змогу уникнути, ослабити негативний його вплив, та є інструментом окреслення невизначеності та прояснення умов ведення виробничо-господарської діяльності;
- науково-технічний прогрес, який є основою здійснення нововведень, сприяє якісному перетворенню виробництва та посиленню його конкурентних позицій. За таких умов планування ризику сприяє передбаченню можливих результатів застосування НТП і завчасно здійснювати заходи щодо уникнення "проблемних місць";

- участь у процесі розроблення нововведень значної кількості контрагентів (постачальники, замовники, проектувальники, інвестори, кредитори тощо) призводить до залежності процесу розроблення нововведень від своєчасного та належного виконання ними зобов'язань. У цьому випадку планування ризику, зумовленого непередбачуваними діями контрагентів, сприятиме полегшенню реагуванню на зміни, що відбулись;
- процес розроблення нововведень має комплексний характер, оскільки в ньому залучені різноманітні види діяльності (наукова, виробнича, фінансова), тому вкрай важливим є недопущення ризикової ситуації та узгодження всіх видів діяльності. Планування ризику нововведень забезпечить узгодження системи планів, що діють на підприємстві (план досліджень, план освоєння нових виробів, план освоєння виробництва і т. ін.), цим самим сприятиме безперебійному виробництву усього підприємства;
- розтягненість процесу розроблення нововведень у часі (для окремих етапів чи проекту загалом цикл може тривати роки). За умови формування добре продуманого планування ризику нововведень стає можливим передбачення та завчасне уникнення перешкод, що стримують певний вид робіт. За таких обставин планування є надійним інструментом ефективного використання фактора часу;
- застосування у виробництві нововведень значних виробничих потужностей, спеціального технологічного устаткування, застарілість техніки, технологій, використання старих методів ведення господарювання неминуче призводять до отримання непередбачуваних втрат різного роду ресурсів. Планування ризику нововведень має на меті недопущення отримання додаткових витрат ресурсів у процесі розроблення нововведень.

Важливим моментом у виявленні особливостей планування ризику нововведень є дослідження рівнів, на якому воно може здійснюватись. Загалом, планування ризику нововведень може здійснюватись на стратегічному та тактичному рівні. Стратегічне планування ризику нововведень полягає у встановленні цілей ризик-менеджменту, аналізуванні внутрішнього і зовнішнього середовищ, формуванні стратегій реагування. Тактичне планування полягає у розробленні конкретних заходів реагування на прояви ризику нововведень (рис.).

Ефективність планування ризику нововведень на машинобудівному підприємстві зумовлена низкою умов, які доцільно врахувати під час його формування, а саме:

- рівень ризику та масштаби поширення його впливу. Під час розроблення процесу планування доцільно з'ясувати, чи цей вид ризику властивий всьому підприємству і справляє вплив на всі види здійснюваної діяльності чи він притаманний лише певному виду діяльності;
- розмір підприємства. Загалом, для малих та середніх підприємств переважним є розроблення та використання тактичного планування ризику нововведень, тоді як для великих – стратегічного;
- обсяг інноваційної діяльності. За умови, якщо інноваційна діяльність є основним видом діяльності, то планування ризику нововведень доцільно здійснювати на стратегічному рівні. Якщо новаторська діяльність є однією з підвидів здійснюваної на підприємстві діяльності, то планування ризику нововведень ефективніше здійснювати на тактичному рівні.

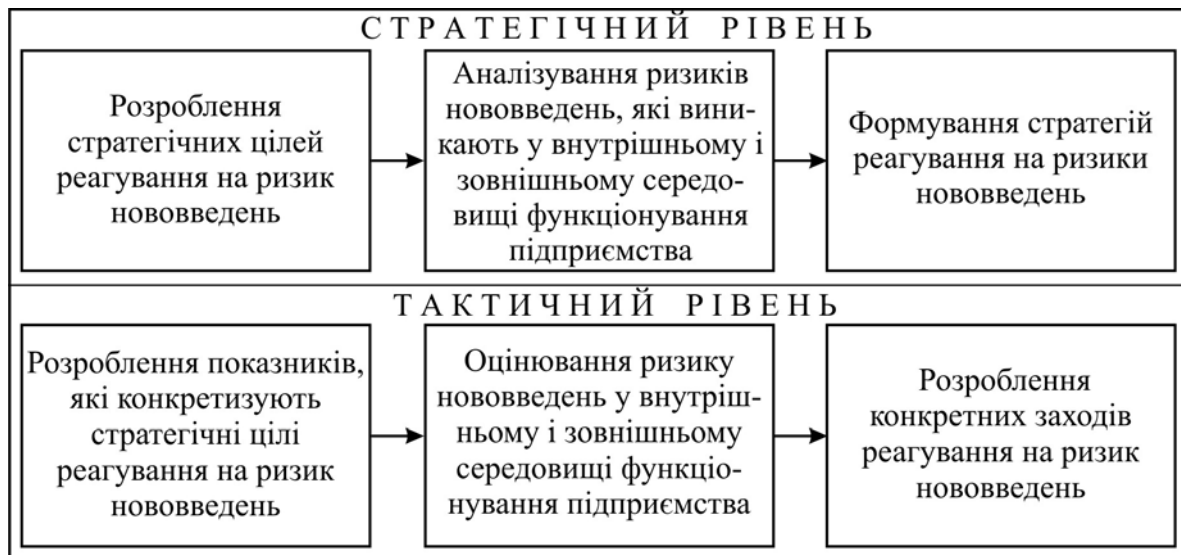

Рис. Стратегічні та тактичні аспекти планування ризику на підприємствах машинобудування (розроблено за [5, 7])

Врахування цих умов під час формування планування ризику сприяє проведенню, за потреби, оптимізації організаційної структури управління та ефективному розподілі повноважень щодо заходів реагування на ризик нововведень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Наведені вище особливості свідчать, що під час планування ризику нововведень важливо врахувати неоднозначність та багатогранність прояву ризику нововведень, його безпосередній зв'язок із життєвим циклом нововведень та необхідність забезпечення адаптивності до мінливих умов ведення виробничо-господарської діяльності. Таким чином, планування ризику нововведень у діяльності машинобудівних підприємств сприяє орієнтуванню у середовищі невизначеності, полегшенню процесу розроблення нововведень, оптимальному використанню і розподілі ресурсів, що в підсумку створює передумови для стабільної та ефективної діяльності підприємства загалом.

Теоретична та прикладна цінність здійсненого дослідження полягає в тому, що на основі вивчення літературних джерел набуло подальшого розвитку планування ризику нововведень. Отримані результати дадуть змогу у перспективі здійснювати дослідження на предмет розроблення заходів реагування на ризик нововведень.

Література

1. **Управление** финансовыми рисками : учебн. пособие / И.А. Бланк. – Сер.: Библиотека финансового менеджера. – К. : Изд-во "Ника-Центр", 2005. – Вып. 12. – 600 с.
2. **Вітлінський В.В.** Ризикологія в економіці та підприємстві : монографія / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К. : Вид-во КНЕУ, 2004. – 480 с.
3. **Гранатуров В.М.** Ризики підприємницької діяльності: Проблеми аналізу : навч. посібн. / В.М. Гранатуров, О.Б. Шевчук. – К. : Вид-во "Зв'язок", 2002. – 119 с.
4. **Ілляшенко С.М.** Управління екологічними ризиками інновацій : навч. посібн. / С.М. Ілляшенко, В.В. Божкова. – Суми : ТОВ "ВДТ" Університетська книга", 2004. – 214 с.
5. **Кузьмін О.Є.** Теоретичні та прикладні засади менеджменту : навч. посібн. / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", "Інтелект-Захід", 2002. – 228 с.

6. Харчук В.Ю. Оцінювання ризику нововведень на підприємствах машинобудування / О.Є. Кузьмін, В.Ю. Харчук // Проблеми науки. – № 11. – 2009. – С. 34-41.

7. Charles W.L. Strategic management: An integrated approach / Charles W.L. Hill, Garet R. Jones. – Boston : Houghton Mifflin Company. 2002.

Чернобай Л.И., Харчук В.Ю., Харчук В.Ю. Особенности планирования риска нововведений в деятельности предприятий машиностроения

Рассмотрен вопрос развития теоретических положений процесса планирования риска нововведений на предприятиях машиностроения. На основе обобщения научной литературы, посвященной вопросу планирования, получено последующее развитие планирования риска нововведений и, на этой основе, выделены его особенности.

Ключевые слова: риск нововведений, планирования риска.

Chernobaj L.I., Kcharchuk V.Yu., Kcharchuk V.Yu. The singularities of novelty risk planning on machine-building enterprises

This article is devoted the development of theoretical statements of the process of planning novelty risk on machine-building enterprises. Relying on the generalization of literary sources devoted to the process of planning author developed recommendation for risk planning, and also the singularities was elaborated.

Keywords: novelty risk, risk planning.

УДК 330.567.28:330.322(477)

Доц. В.І. Блонська, канд. екон. наук;
магістрант Л.С. Россоловська – Львівська КА

**МЕХАНІЗМ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА**

Проаналізовано основні напрямки зі вдосконалення механізму формування прибутку підприємства ВАТ Калуський завод "Будмаш". Особливу увагу приділено таким ключовим моментам, як джерела формування прибутку, науково-технічний потенціал, точка беззбитковості та аналізу ефективності позареалізаційної діяльності. Наголошено на важливих аспектах, на які потрібно звернути увагу менеджменту підприємства у подальшому керівництві з метою покращення ефективності формування прибутку підприємства.

Ключові слова: прибуток, джерела формування прибутку, вдосконалення механізму формування прибутку.

Вступ. Прибуток – це кінцевий фінансовий результат господарської діяльності підприємства. Загальна економічна теорія визначає роль економіки так: "У реальній дійсності прибуток – кінцева мета і рушійний мотив товарного виробництва і ринкової економіки. Це головний стимул і основний показник ефективності будь-якого підприємства і фірми". Дійсно, важко переоцінити значення прибутку в загальній системі вартісних інструментів управління підприємством.

Керівнику будь-якого підприємства на практиці доводиться приймати безліч різноманітних управлінських рішень, кожне з яких стосується ціни, витрат підприємства, обсягу і структури реалізованої продукції, в остаточному підсумку все це позначається на фінансових результатах підприємства, тому розроблення ефективного механізму управління прибутком на підприємстві на сьогодні є одним із найактуальніших теоретичних і практичних завдань для фахівців у галузі економіки і фінансів.